

Öğretim Üyelerinin Lisansüstü Öğrencilerden Beklentilerinin İncelenmesi*

Merve Kahya¹ ve Didem Koşar^{**2}

Öz

Öğretim üyelerinin eğitim yönetimi yüksek lisans ve doktora programına devam edenlerden beklentilerinin incelendiği bu araştırma 2020-2021 akademik döneminde Ankara'da dört devlet üniversitesinde görevli 12 öğretim üyesi ile yürütülmüştür. Nitel araştırma yönteminde olgubilim deseni kullanılan çalışmada, veriler araştırmacıların geliştirdiği yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış olup çözümünde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden ders, yeterlik, tez dönemindeki ve bireysel beklentileri, öğrencilerle iletişim kanalları, öğrenci tipleri ve süreçte yaşanan sorunlar ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin öğretim üyeleri ile uygun zaman diliminde uygun yöntemle iletişim kurmaları önemlidir; az okuma, etik ihlal, zamanı yönetme, derse devam sağlama, eksik motivasyon, öğretim üyesi ve öğrenci iletişimi, nitelik, kaynakların yetersiz olması gibi faktörlerin lisansüstü eğitimde sorun oluşturması gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca lisansüstü eğitime devam edebilmede görev yapılan kurumun izin konusunda desteğinin sağlanmasının önemi ortaya konmuştur. Araştırmada lisansüstü derslerin çeşitliliğinin artırılması önemlidir; ayrıca doğru iletişim kanallarının kullanılması, lisansüstü eğitime gereken zamanın ayrılması gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Lisansüstü eğitim
Eğitim yönetimi
Beklenti kuramı

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi
30 Haziran 2022
Kabul Tarihi
09 Kasım 2022
Makale Türü
Araştırma Makalesi

Examining The Expectations of Lecturers From Graduate Students*

Abstract

This research, which examines the expectations of academics from those who continue their Educational Administration master's and doctorate programs, was conducted with 12 academics working at four state universities in Ankara in the 2020-2021 academic year. A qualitative research method, phenomenological design and an interview guide developed by the researchers were used. To analyze the data content analysis was applied. Academics expressed their opinions on the lectures, coursework period through personal expectations, communication methods with students, the characteristics of graduate students, and problems of the graduate education. In this research, it is revealed out that graduate education problems are communication styles with academics, less reading, ethic rules, managing time, attending courses, insufficient motivation, relation between the students and academicians, lack of courses that focus on practice, lack of course variety. In addition, the significance of providing organization support where students work in order to continue graduate education has been revealed. In the research, increasing the number of courses is important; besides, using the right communication channels, and allocating the necessary time for graduate education were suggested.

Keywords

Graduate education
Educational administration
Expectation theory

Article Info

Received
June 30, 2022
Accepted
November 09, 2022
Article Type
Research Paper

Atf: Kahya, M. ve Koşar, D. (2023). Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 24(1), 59-74. <https://doi.org/10.12984/eggedf.1138286>

* Bu çalışma Merve Kahya tarafından Doç. Dr. Didem Koşar danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. [This study was produced from the master's thesis prepared by Merve Kahya under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Didem Koşar]

¹ Yüksek İhtisas Üniversitesi, Rektörlük, Türkiye, mmervekhy@gmail.com

^{**} Sorumlu Yazar / Corresponding Author

² Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, didemkosar@hacettepe.edu.tr

Extended Abstract

Introduction

People attend graduate education due to reasons such as employment expectations, field change, new professions, and orientation to the academic field (Tonbul, 2008). At the same time, graduate education ensures individuals with ability for investigating the social relations and the norms guiding these relations. The graduate program provides skills for students to improve the relations and change them when needed, while contributing to the formation of an information community and maintaining it by introducing scientific, technological, social or cultural developments of the field (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2010). Educational administration is a branch of science and practice that examines administrative phenomenon in education; tries to comprehend administrative facts regarding educational organizations (Özdemir, 2018). Turkey is an important country in which scientific information is transferred frequently in educational administration field (Turan & Şişman, 2013). Expectation expresses the belief that a definite level of struggle will lead to a definite level of performance. Prospect theory attributes the tendency to exhibit a certain behavior to the attractiveness of behavior consequences and the power of expectations regarding the results (Robbins & Judge, 2019). Many academics are influential in the important choices of their students. Students have certain expectations from academicians. Likewise, the academicians also have some expectations from the students for ensuring the permanence of the process correctly. After the review of the literature, it is seen that studies on the expectations of the Educational Administration graduate program students from the lecturers are found but limited number of studies are found on lecturers' expectation from the students. Therefore, the aim of this study is to examine the lecturers' expectancy from the students that attend Educational Administration masters or doctorate programs.

Method

This qualitative study is in phenomenological design. Through interviews, the expectations of the lecturers from the graduate program students were gathered. The subject discussed is the expectancies of the lecturers from the students in the program and their experiences related to the subject. The study group includes 12 academicians who work in four different state universities in Ankara in Educational Administration Department during 2020 and 2021 academic year. The sample was determined by using the maximum variation. Variables such as higher education institution of the participants, gender of the participants, the presence of administrative duties, seniority, years of service. In the study, interview technique was used for collecting the data. Data collection was conducted through a semi-structured interview guide developed by the researchers. Questions were determined in order to reveal the expectations of the lecturers from the graduate students, which is the aim of the research. For analyzing data content analysis was used.

Findings

In the category of academicians' expectancy from graduate students during the coursework period, readings related to the field, participation in classes, qualified homework and presentations, communication with the lecturer, sustainable motivation, attendance, fulfillment of the responsibilities on time, allocating sufficient time for graduate education, communication with other students, scientific research and reporting techniques are among the prominent codes. Reading a lot, knowledge of scientific research and reporting techniques, knowledge of national and international literature, following innovations regarding the field and preparation process are seen among the prominent codes during the qualifying exam stage. In the category of lecturers' expectations from the students in the dissertation process, communication with the advisor, working style, knowledge of scientific research and reporting techniques, following ethical rules, determining the thesis topic are among the prominent codes. Academicians evaluated their individual expectations from graduate students as communication-related expectations and academic expectations. E-mails, face-to-face meetings, online conversations, phone calls and WhatsApp/ text messages were used as the communication methods of faculty members with graduate students. Academicians evaluated the communication process of with students in the categories of coursework period and dissertation period. In terms of the frequency of interviews, when needed, once a month, at the beginning and at the end of the semester are the prominent codes. In the thesis period, the codes emphasized are when needed, per month, per week and per day. Academicians evaluated the problems of graduate education as problems related to students, lecturers, and the field. They evaluated the types of graduate students based on the character traits of the people attending the program, their academic characteristics, and their gender. Academicians evaluated that their colleagues should have some qualifications such as teaching, counseling, and character traits.

Discussion and Conclusion

Almost all of the faculty members can be reached by keeping the communication channels open whenever students need them is a strong step for rising the quality of the graduate education process and to make the process comfortable and productive for the students. This finding supports the view in the study conducted by Sezgin, Kılınç, and Kavgacı (2012) that students generally use all communication channels in the process, but

they prefer face-to-face communication in line with the appropriate conditions. Graduate students are expected to be ethical. Faculty members emphasize individual expectations such as motivation, patience, resilience, respect, and sharing knowledge. In the research conducted by Tonbul (2008), similar to this study's findings, the most important criteria for the instructional performance of students and faculty members found to be creative and critical thinking skills and accessibility for students and allocating time for students. Parallel to these, the following suggestions are given; different criteria may be involved in the selection of graduate students; in this way, both qualified students can be selected and the number of students per faculty member can be reduced, time allocated to students can be increased and better quality can be provided. The variety of courses in the field can be increased by making content arrangements. Besides the skills and abilities of graduate students, guidance can be provided in their career planning. By creating opportunities for faculty members to spend time with students outside of the classroom, opportunities can be created to teach graduate students academic style and behavior. The research can be conducted regarding different state and private universities, in different departments and in different provinces, so that new information and experiences can be provided by conducting comparative research related to program's requirements, the academicians' expectancy from program participants.

Giriş

Üniversiteler bilginin üretildiği, üretilen bilgilerin topluma paylaşıldığı, güncel ve eleştirel yaklaşımların yer aldığı kurumlardır (Yılmaz, 2017). Üniversitelerin amacı geniş kapsamlı ve nitelikli araştırmalara odaklanma, eğitim ve öğretim yapma, evrensel boyutta nitelikli insan gücü yetiştirmedir. Bu bağlamda üniversite üretilmiş olan bilgileri yeni nesillere aktarmakla beraber aynı zamanda yeni ve farklı fikirler ve bilgiler de üreterek sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel bağlamda toplumun yaşam niteliğinde artış sağlamaktan sorumludur (Aydın ve Uysal, 2014). Bu doğrultuda üniversitelerde bilimsel bilgi üretim aşamasında lisansüstü eğitimin öneminin büyük olduğu ifade edilebilir. Bu eğitimin önemini artıran bir diğer husus bilgiye sahip olmanın günümüzde ne kadar önemli olduğunun farkında olarak bireylerin ve böylelikle toplumların daimi bir rekabet içinde olmalarıdır (Kahraman ve Tok, 2016).

Lisansüstü eğitim, bilim yapma konusunda motive kişileri geleceğe hazırlama ve ülkenin bilim yapma politikasının yürütülme sürecindeki en önemli unsurlardan birisidir. Lisansüstü eğitimin en önemi amacı bilgi üretebilen, ürettiği bilgiyi uygun şekilde uygulayan, sorgulayıcı bir yaklaşımla sorunları çözebilecek yeteneğe sahip insan gücü yetiştirmektir. Yükseköğretimin bir parçası olan lisansüstü eğitim aynı zamanda seçicidir (Sezgin, Kılınç ve Kavgacı, 2012). Lisansüstü eğitime başvuran adaylar arasında belirli becerilere sahip olan kişilerin seçilmesi yükseköğretimde akademik standartların korunmasına önem verildiğinin bir göstergesidir (Karagül, 1996).

Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi lisansüstü eğitim için yeterlilik çerçevesi sunmaktadır (Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi [TYYÇ], 2011). Bu açıdan lisansüstü eğitimleri teorik ve olgusal bilgi, uygulamaya dönük yeterlilikler ve bağımsızlık, sorumluluk alma, öğrenme, iletişim becerileri, sosyal beceriler ve alana has yetkinlik şeklinde yeterlilikler olarak tanımlanmaktadır. Bu yeterlilikler lisansüstü eğitim düzeyleri açısından önemlidir çünkü lisansüstü eğitimde kalite ve nitelik üniversitelerin niteliklerini etkilemekte ve üniversitenin niteliği de toplumun niteliğine yansımaktadır (Yılmaz, 2017).

Lisansüstü eğitim aracılığıyla kişiler mesleki bağlamda öz gelişimlerini sağlarken aynı zamanda araştırma, yaratma özellikleri de kazanmaktadır (Sayan ve Aksu, 2005). İstihdam edilmeye yönelik beklentiler, alanda değişim yapma isteği, yeni meslek edinme hedefleri, akademisyen olabilme gibi sebeplerle de kişiler lisansüstü eğitim almak istemektedirler (Tonbul, 2008). Aynı zamanda lisansüstü eğitim, kişilerin sosyal ilişkilerini ve bu ilişkilere yön veren normları eleştirel bir perspektifle inceleyebilme, geliştirebilme ve gerekli durumlarda değişiklik yapabilmek için adım atma motivasyonu ve girişimi sağlarken alanındaki kültürel, dijital, politik, ekonomik gelişimin farkında olarak kendi toplumunun bilgi toplumu olma ve bu özellikleri sürdürebilmesine yardımcı olma imkânı sunmaktadır (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2010). Lisansüstü eğitim alanlarından biri de eğitim yönetimi alanıdır.

Eğitim yönetimi, eğitime ilişkin yönetsel konuları eğitim örgütleri açısından irdeleyen bir bilim ve uygulama dalıdır (Özdemir, 2018). Eğitim örgütlerinin hedeflerini gerçekleştirebilmesi için insan ve madde kaynağını dengeleyen, bu kaynakları amaca uygun şekilde kullanan ve önceden belirlenmiş ve alınmış kararları uygulamaya çalışan bir alandır (Üstüner ve Cömert, 2008). Eğitim yönetimi alanı eğitim, yönetim, sosyal ve beşerî bilimlerle bağlantılı ve ayrıca işletme alanı kavramlarını da kapsayan yönetim biliminin eğitime uyarlanmasıdır (Bursalıoğlu, 2003).

Türkiye, eğitim yönetimi alanında ortaya konan bilimsel bilginin en çok yansıdığı ülkelerden birisidir (Turan ve Şişman, 2013). Günümüzde eğitimde nitelikli özelliklere sahip yöneticilere ve yönetim tarzlarına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Çünkü hızla değişen günümüz koşullarında politik, teknolojik, kültürel, sosyo-ekonomik değişimlerin ve yeniliklerin varlığı ve bu değişimlerin ortaya çıkardığı sorunlar tüm eğitim yöneticilerinin görev ve sorumluluklarında da değişimler yaratmaktadır (Örücü ve Şimşek, 2011). Bu yüzden, eğitim yönetimi alanı eğitim süreçlerinin başarı ile yürütülme sürecinde insan ve madde kaynaklarının doğru ve etkili şekilde dağıtımında önemli bir rol üstlenmektedir (Aslanargun, 2007). Eğitim yönetiminin amaçlarından birinin de eğitim örgütlerinin madde ve insan kaynağının etkili şekilde yönetilerek eğitim hizmetlerinin gerçekleştirilmesi olduğu (Özdemir, 2018) göz önüne alındığında bu alanın tüm eğitim düzeyleri bağlamında inceleme ve araştırma gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür.

Türkiye’de eğitim yöneticisi yetiştirmeye yönelik olan lisans programları, 1990’larda eğitim fakültelerindeki değişim çalışmaları neticesinde kapatılmış ve bu alanda yüksek lisans programları yaygın hâle gelmiştir (Şişman ve Turan, 2002). Eğitim yönetimi bölümleri 1997’de Yükseköğretim Kurulu’nun eğitim fakültelerini düzenleme bağlamında ana bilim dalı olarak değiştirilmiştir. 1997’de eğitim fakültelerindeki akreditasyon ile öğretmen yetiştirme programlarındaki düzenleme ile beraber başlayan süreçte eğitim yönetimi ve denetimine lisans öğrencilerinin alınması durdurulmuştur. Eğitim yönetimi ve denetimi programlarında sadece lisansüstü programlarının olması ve talebin fazlalığı bu programların bu talepleri karşılayamama durumunun ortaya çıkmıştır (Recepoğlu ve Kılınç, 2014). Eğitim yönetimi alanında yürütülen eğitim programlarının başarısı öğretim üyelerinin etkililiği kadar lisansüstü öğrencilerin niteliğine bağlıdır. Akademisyenlerin tüm mesleklerde olduğu

gibi çalışmalarının etkili olabilmesi morallerinin yüksek olması ve motivasyonları ile ilişkilidir; görevlerini severek icra etmeleri, işlerinden memnuniyetleri önemlidir. Çünkü akademisyenlerin güdülenme düzeyleri, iş memnuniyetleri ve verimlilikleri öğrencileri de etkilemektedir (Demir ve Akbaba, 2018). Öte yandan lisansüstü eğitimin etkili bir şekilde yürütülmesi eğitimde yer alan kişilerin motivasyonlarının yüksek düzeyde olması ile ilişkilidir (Tağ ve Çetinkaya, 2019). İstekli olan öğrenciler program derslerine daha dikkatli katılım sağlamakta; daha ilgili, istekli, merak düzeyleri ve beklentileri de yüksek şekilde eğitimlerine devam etmektedirler. Öğrenciler; derslere katılmakta, not tutmakta, tartışma ortamında yer almakta, görevlerini yerine getirirken ve araştırma yaparken çeşitli bilgi kaynaklarına ulaşmakta ve kullanılmaktadırlar. Akademik açıdan motivasyonu yüksek olmayan öğrenciler ise daha çok bir diploma sahibi olabilmenin öncelik olduğu bir düşünceyle eğitimlerine devam edebilmektedir. Öğrenmeye karşı yeterince isteğe sahip olamama, motivasyon kaybı ve düşüklüğü, yeterli çaba göstermeme ise problemlere sebep olmaktadır (Bayrakçeken, Oktay, Samancı ve Canpolat, 2021).

Kuramsal açıdan bakıldığında örgütlerde insanın, onun ihtiyaçlarının, beklentilerinin, isteklerinin daha çok önemsinmeye başlanmasıyla bu kişilerin nasıl motive edilecekleri de iş yaşamında önemli hâle gelmiştir (Şahin, Yavuz-Tabak ve Tabak, 2017). Beklenti Kuramı'nda kişilerin davranışının arkasından belli bir sonuca ulaşma ihtimaline ilişkin ilk baştaki inanç "beklenti" olarak ifade edilmektedir (Tağ ve Çetinkaya, 2019). Birey istediği sonuca ulaşabilmek için farklı davranış örüntüleri arasından kendisi için en uygunu hangisi ise onu seçecek ve kendisini hedeflerine yaklaştıracak olan davranışa odaklanacaktır (Çetinkaya, 2016). Beklenti, harcanan çabanın belirli bir kademede performans getireceğine olan inançtır. Beklenti Kuramı, kişilerin bazı davranışlar gösterme sebeplerini bu davranışların nasıl sonuçlanacağına ilişkin beklenti gücü ile ilişkilendirmektedir (Robbins ve Judge, 2019). Kişilerin beklentilerinin karşılama durumu da onların nasıl ve ne düzeyde motive oldukları ile bağlantılıdır. Beklenti Kuramında beklenti, araçsallık ve tatmin motivasyonun üç ögesi olarak belirlenmiştir. Lisansüstü eğitim aracılığı ile kişilere kazandırılan eğitimsel özellikler, beceri ve nitelikler kişilerin yaşamlarında onlara pek çok alanda fayda sağlamaktadır (Gömlüksiz ve Yıldırım, 2013). Bu doğrultuda lisansüstü eğitim sürecindeki öğrencilerin ve öğretim üyelerinin beklentilerinin varlığı ve bu beklentilerinin süreçteki motivasyonlarına da yön verdiği söylenebilir. Ayrıca öğretim üyelerinin akademik, mesleki ve kişisel özelliklerinin öğrencilerin gelişimlerinde önemli role sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Öğretim üyelerinin öğrenciler üzerindeki etkilerinin olumlu ve yapıcı şekilde olması onların akademik ve psikolojik sağlımlıkları ile oldukça ilişkilidir (Akman, Kelecioğlu ve Bilge; 2006). Bu sebeplerle öğretim üyelerinin görevlerini tam ve etkili şekilde yapmaları iş memnuniyetleri için gereklidir (Bilge, Akman ve Kelecioğlu; 2007). Çünkü iş tatmini, eğitimi etkilerken bir yandan da öğretim üyeleri ve görev yaptıkları fakülteler için de önemlidir (Swaminathan ve Jawahar, 2013). Açık Sosyal Sistem Kuramı'na göre lisansüstü eğitim sürecinin en önemli girdisinin öğrenciler olduğu göz önünde bulundurulduğunda programda yer alan öğrencilerin kendi dinamik eğilimlerini kurlmaları, kendilerini yenilemeleri, diğer paydaşlar ile etkileşim içinde kendilerini geliştirerek süreçten fayda sağlamaları önemlidir.

Lisansüstü eğitim alınan yükseköğretim kurumunun nitelik ve özellikleri, öğretim üyelerinin bilimsel sürece yaptıkları katkılar ve öğrencilerin kendilerinden beklenenleri gerçekleştirmeleri eğitim sistemi için önem teşkil etmektedir. Lisans veya lisansüstü öğrenciler için rol model olma özelliği taşıyan öğretim üyelerinin bu süreçlerde öğrencilerden birtakım beklentileri söz konusudur. Çünkü lisansüstü eğitimin amaçlarına erişebilmesi için hem akademisyenler hem de öğrenciler birlikte uyum içinde çalışmalıdırlar (Çoruk, Çağatay ve Öztürk; 2016).

Lisansüstü eğitim sürecinin ister yüksek lisans isterse doktora düzeyinde olsun devamlılığının sağlanmasında en önemli öğelerden birisi akademisyenlerdir. Akademisyenleri diğer çalışanlardan ayırt eden özellikler arasında büyük bir merakla araştırma yapması, bilinen konulara eleştirel, sorgulayıcı ve şüpheli bir tutumla yaklaşması, bilgi üretmesi, bilişsel bilgi sürecine katılması ve araştırma yapması bulunmaktadır (Aydın, 2019). Öğrencilerin lisans ya da lisansüstü süreçlerde önemli seçimler yapmalarında akademisyenlerin etkisi büyüktür. Burada öğrencilerin akademisyenlerden birtakım beklentilerinin bulunduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda akademisyenlerin alanlarına hakimiyetleri, mesleki bilgi ve donanımları yanında düşünceli olmak, empati yapmak, anlayış göstermek gibi sahip oldukları kişisel nitelikleri de öğrencileri etkilemektedir. Şüphesiz araştırma yapmak ve derslere girmek gibi pek çok farklı rol ve sorumluluğa sahip akademisyenler özveri isteyen bir süreçte yer almaktadırlar. Lisansüstü eğitim süreci içerisinde karşılıklı olarak hem öğrencilere hem de öğretim üyelerine sorumluluklar yüklenmektedir. Nasıl ki öğrencilerin akademisyenlerden beklentileri bulunuyorsa akademisyenlerin de öğrencilerden beklentileri bulunmaktadır. Alanyazın incelendiğinde lisansüstü öğrencilerinin öğretim üyelerinden beklentilerine ilişkin çalışmalar (Doğrul ve Yanpar-Yelken, 2022; Koşar, Er ve Kılınç, 2020; Ottekin-Demirbolat, 2005; Özçakır-Sümen ve Kesten, 2014) yer almaktadır; fakat eğitim yönetimi alanında çalışmakta olan öğretim üyelerinin öğrencilerden beklentilerinin neler olduğuna ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Lisansüstü öğrencilerin öğretim üyelerinin beklentilerine cevap vermesi ile yükseköğretimde eğitim kalitesinin yükseleceğini, eğitim sürecinin daha verimli şekilde yürütülebileceğini ve dolayısıyla öğrencilerin de öğretim üyelerinin de motivasyon düzeylerinin yükseleceğini ifade etmek olasıdır.

Bu yüzden bu araştırmada amaçlardan birisi de farklı alanlardan sürece katılan öğrencileri bulunan ve her geçen gün talebin arttığı eğitim yönetimi alanında akademisyenlerin öğrencilerden beklentilerini incelemek, sürece ilişkin yükseköğretim kurumlarına, öğretim üyelerine ve öğrencilere öneriler sunmak ve ileride yapılacak araştırmalara ve alanyazına katkı sunmaktır.

Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi “Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri nelerdir?” biçiminde oluşturulmuştur. Bu genel amaçtan hareketle şu sorulara cevap aranmıştır; (i) Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden program aşamalarındaki beklentileri nasıldır? (ii) Öğretim üyeleri lisansüstü öğrenciler ile nasıl iletişim kurmaktadırlar? (iii) Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinin karşılanmasındaki engeller nelerdir? (iv) Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrenci tiplerine göre beklentileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma ile öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerine ilişkin görüşleri incelenmiştir ve araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülmüş olup olgubilim desenindedir. Nitel araştırma, derinlemesine ve ayrıntılı sorular aracılığı ile insanların yaşama ilişkin deneyimlerini ortaya koyacak çeşitli ve farklı açılardan açıklayabilecek verilerin üretilmesidir (Arastaman, Fidan ve Fidan, 2018). Kişilerin kendi bakış açıları ile bir olguya ilişkin algı ve beklentilerini ortaya çıkarmaya çalışan bir desen (Ersoy, 2019) olan olgubilim ile yürütülen çalışmalarda görüşme sıklıkla kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu doğrultuda görüşme aracılığı ile ayrıntılı sorularla öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır, ele alınan olgu öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri ve konuya ilişkin yaşantılarıdır.

Çalışma Grubu

Ankara’daki Ankara, Gazi, Hacettepe ve Ortadoğu Teknik üniversiteleri eğitim yönetimi ana bilim dalında 2020 ve 2021 akademik dönemde görev yapan maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılarak belirlenen 12 öğretim üyesi araştırmada çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılması amaçlı çalışma grubuna yönelik olarak çeşitliliğin maksimum derecede yansıtılmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde görev yapılan yükseköğretim kurumu, katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, idari görevlerinin varlığı, kıdemleri, üniversitedeki hizmet yılları şeklindeki değişkenler çeşitlilik kaynağı olarak kullanılmıştır.

Çalışmaya beş erkek, yedi kadın öğretim üyesi katılmıştır. Katılımcılardan beş kişi profesör, beş kişi doçent, iki kişi de doktor öğretim üyesidir. Mesleki kıdemleri açısından 1 ile 9 yıl arası kıdeme sahip bir, 10 ile 19 yıl kıdeme sahip üç, 20 ile 29 yıl kıdemli altı, 30 ile 39 yıl kıdemli iki kişi yer almaktadır. Katılımcıların kurumlarındaki görev süreleri incelendiğinde bir ile dokuz yıl arasında iki, 10 ile 19 yıl arasında sekiz, 20 ile 29 yıl arasında da iki kişinin olduğu görülmektedir. Öğretim üyelerinin danışmanlığında en fazla 47 lisansüstü tez tamamlanmış, bir öğretim üyesinin danışmanlığında ise en az üç lisansüstü tez tamamlanmıştır. Öğretim üyelerinin danışmanlığındaki mevcut öğrenci sayıları ise dokuz ile 16 arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan görüşme formudur ve görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2018) görüşmeyi belirlenmiş ve önemli bir hedefe ilişkin soru sormaya ve yanıtlamaya bağlı ve birden çok kişi arasında geçen karşılıklı yapılan ve etkileşimi olan bir iletişim zamanı şeklinde tanımlamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken beklenti, lisansüstü eğitim, eğitim yönetimi, eğitim yönetiminde lisansüstü eğitim, yüksek lisans, doktora süreçlerine ilişkin ulusal ve uluslararası alanyazın detaylı olarak taranmıştır. Araştırmanın amacı olan öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinin ortaya konması için sorular belirlenmiştir. Bu sorulara ilişkin farklı üniversitelerde eğitim yönetimi ana bilim dalında görev yapmakta olan beş öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanların dönütlerine göre bazı maddeler formdan elenmiş, bazı kullanılmış olan kavramlara daha netleştirilmiş ve uygun olmayanlar da formdan çıkarılarak sorular düzenlenmiştir; soruların açık, net ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiş, akabinde pilot uygulama yapılmıştır. Görüşme formuna ilişkin olarak görüşleri alınan uzmanlardan ikisi aynı zamanda çalışmada katılımcı olarak yer almışlardır. Görüşme formunda yer alan 12 sorudan bazıları “*Lisansüstü eğitimde problemler nelerdir? Lisansüstü öğrenci özellikleri nelerdir? Lisansüstü öğrencilerin akademisyenlerle iletişimlerinde neler önemlidir?*” şeklindedir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesi ve çalışmanın yürütülmesi için yasal izinlerin alınmasının akabinde Ankara, Gazi, Hacettepe ve Ortadoğu Teknik üniversiteleri eğitim yönetimi ana bilim dalında görevli 17 öğretim üyesine e- posta ve/veya telefon aracılığı ile ulaşıp araştırmanın amacı, yöntemi, veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Bu doğrultuda öğretim üyelerinden görüşlerini alabilmek için uygun bir zaman dilimi için

randevu istenmiştir. Dört öğretim üyesi ile yüz yüze, sekizi ile küresel salgın sebebiyle çevrim içi görüşmeler yapılmıştır. Diğer öğretim üyeleri çalışmaya e-postasına dönüş sağlayamama, zaman darlığı, yoğunluk gibi sebeplerle çalışmaya katılmamışlardır. Katılımcılara e-posta ve/veya telefon kullanılarak görüşme yapabilmek adına hatırlatmalar yapılmıştır; belirlenen gün ve saatte görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 20 ile 60 dakika arasında tamamlanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler öğretim üyelerinin izni ile ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt edilmiştir. Yapılan görüşmeler esnasında araştırmacı tarafından notlar da alınmıştır. Veriler bilgisayara aktarılmış 159 sayfa görüşme deşifre metni elde edilmiştir. Akabinde öğretim üyelerinin gönüllü katılım formunda yazdıkları ve sıklıkla kullandıklarını ifade ettikleri e-posta adreslerine gönderilerek katılımcı teyidinde başvurulmuştur. Katılımcılar transkript (çeviri yazı) edilen bilgilerin kendi görüşleri olduğunu doğrulamıştır.

Veri Analizi

Araştırma verilerinin analizi içerik analizi ile yapılmıştır. Bu analiz türünün amacı verileri ortaya koyacak kavramları ve ilişkileri belirlemektir. Verilerin analizi; veri kodlama, temaları bulma, kodları düzenleme, ardından temaları düzenleme ve son olarak bulguları tanımlanma şeklinde dört basamakta yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Buradan hareketle bu araştırmada veriler öncelikle araştırma amacına uygun olacak şekilde kodlanmıştır, bu kodlar sınıflandırılmış ve bu kodları açıklayacak alt tema ve temalar belirlenmiştir. Alıntılar hangilerinin verileceği konusunda ise farklı görüşlerden yararlanma, temaya uygun olan ve en ayrıntılı alıntıyı bulma, çeşitli ve farklı görüşler sunma ile aykırı örneklerden yararlanma kriterlerine uyulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Nitel veri toplama teknikleri ile yürütülen çalışmalar için geçerliğin göstergelerinden birisi verilerin detaylı biçimde rapor edilmesidir; bunu takiben araştırma bulgularına nasıl ulaşıldığının açıklanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada bulgular, görüşmeler aracılığı ile elde edilen veriler ile ortaya konmuştur. İç geçerlik için alan uzmanlarının görüş ve önerilerine başvurulmuş, katılımcı teyidi alınmış, bulgular alıntılar kullanılarak desteklenmiş, veri toplama aracının ve araştırma sonuçlarının ilgili alanyazınla tutarlı olması sağlanmıştır. Dış geçerlik için ise araştırmanın yöntem ve aşamalarının detaylı olarak betimlenmesi; verilerin toplanma, analiz ve yorumlama basamaklarının detaylandırılması; araştırmacıların kişisel varsayım ve ön yargılarının dışarıda tutulması ve ham verilerin saklanması ile sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca görüşmelerin akabinde veriler karşılaştırılarak veriler arası tutarsızlıklar kontrol edilmiştir. Son olarak çalışma grubunda yer alan öğretim üyelerinin gizliliğini korumak amacı ile cinsiyetlerine uygun isimlendirme yapılmıştır.

Etik Konular

Bu araştırma için öncelikle araştırmacıların bağlı oldukları üniversitenin etik komisyonundan izin alınmıştır. Ardından katılımcıların görev yaptıkları üniversitelerden gerekli izinler alınmıştır. Tüm katılımcılara diledikleri zaman görüşmeyi bırakabilecekleri bildirilmiştir. Veriler araştırmaya gönüllü olarak katılan öğretim üyelerinden toplanmıştır.

Bulgular

Öğretim Üyelerinin Lisansüstü Öğrencilerden Beklentileri

Lisansüstü öğrencilerden beklentiler; ders dönemindeki beklentiler, yeterlik dönemindeki beklentiler, tez dönemindeki beklentiler ve bireysel beklentiler olmak üzere dört temada toplanmıştır.

Ders Dönemindeki Beklentiler. Bu temada alana ilişkin okuma ($n = 6$), derslere katılma ($n = 3$), ödevler ve sunular ($n = 3$), dersin sorumlu öğretim üyesi ile kurulan etkileşim ($n = 3$), daimi güdülenme ($n = 3$), derslere devam etme ($n = 3$), görevlerin süresinde yapılması ($n = 2$), yüksek lisans ve doktora eğitim programına yeterli zaman sağlama ($n = 2$), öğrenciler ile etkileşim ($n = 1$), bilimsel araştırma ve rapor etme yöntemlerine ($n = 1$) ilişkin kodlar bulunmaktadır. Alana ilişkin okumanın önemli olduğuna dikkat çeken Mualla aslında lisansüstü öğrencilerden en büyük beklentilerden birisinin derse ve konuya ilişkin okumalar yapmış olarak gelmek olduğunu ve sürekli okumanın öğrencinin alanı tanınması ve temel kavramlar açısından bilmesi bağlamında akademik gelişmeyi desteklediğini vurgulamıştır ve sözlerini şöyle dile getirmiştir:

Lisansüstü öğrencilerden beklentilerimiz genellikle derse hazır gelmeleri biliyorsunuz konular önceden bildiriliyor, öğrencilere okumaları gereken kısımlar bildiriliyor ve onların aslında yapılmış olması. Eğer bir sunum yapacaklarsa o sunuma iyi hazırlanmaları sunum yapmayacak öğrencilerinse o sunum konusuyla ilgili en azından asgari okumaları yapmış olmalarını bekliyoruz.

Lisansüstü öğrencilerin derslere devamsızlık yapmadan katılmaları ve dersi düzenli takip etmeleri programda yer alan öğrencilerin niteliklerinin dolayısı ile programın niteliğinin artması açısından da öğretim üyeleri tarafından önemli bulunmaktadır. Hem zaman hem manevi açıdan programa kendilerini adayan öğrencilerin daha başarılı oldukları ancak derse devam etme konusunda çeşitli sorunlar yaşayan öğrencilerin de konuyu ders danışmanları ile konuşarak çözmeleri gerektiği öğretim üyelerinden Osman tarafından sıkça ifade edilmiştir.

Ali, öğretim üyelerinin programa devam edenlerden ders dönemindeki beklentilerinden bir diğerinin de kişilerin bu programın gereklerini yerine getirme konusunda hassas davranarak derslerde aktif şekilde rol oynamaları olduğunu bunun da tartışma ortamlarında yer alarak, sorarak ve sorgulayarak yapılmasının önemli olduğuna değinmiştir. Ayrıca lisansüstü öğrencilerin derslerde uygulamaya da dönük olarak görev yaptıkları kurumlardan eğitime ilişkin problemleri, durumları, örnekleri derslerde paylaşımlarının derslerin uygulamaya dönük açıdan ele alınması bağlamında açıklayıcı olduğuna da dikkat çekmiştir.

Yeterlik Dönemindeki Beklentiler. Bu temada çok okuma ($n = 6$), bilimsel araştırma ve rapor etme yöntemlerine ilişkin bilgi ($n = 3$), ulusal ve uluslararası literatüre hâkimiyet ($n = 3$), alana özgü yeniliklerden haberdar olma ($n = 3$) ve sınava hazırlanma ($n = 2$) vurgulanan kodlardır. Yeterlik sürecinde yer alan öğrencilerin de çok okuma yapması kodu katılımcılar tarafından en çok vurgulanan koddur. Bu kod öğretim üyelerinin yeterlik sürecindeki öğrencilerden alana özgü incelemeler yapmalarına, alandaki temel kavramlara hâkim olmalarına, kuramları bilmelerine, okuduğunu anlama ve sentezleyebilme becerisine, güncel fakülte dergilerindeki alana özgü yayınları takip etmelerine ilişkin görüşleri kapsamaktadır. Okuma konusunda sürekli bir çaba içerisinde olunması gerektiğine değinen Ayşe, “*Alanın temel eserlerini mutlaka okunacak diye söylerim, derslerin ödevleri tekrar okunacak derim.*” şeklinde konuya ilişkin görüşünü ifade etmiştir. Yeterlik sürecine ayrıntılı okuma yaparak hazırlanmanın öğrenciler için avantaj olduğunu belirten katılımcılar öğrencilerin not tutarak, okuduklarını sentezleyip yazarak, ulusal ve uluslararası literatürden haberdar olmaya yönelik çalışmalar yaparak sürece hazırlanmaları konusunda görüş bildirmişlerdir.

Bazı öğretim üyeleri yeterlik sınavında öğrencilere hem alana özgü, yönetimin temel kavramlarını hem de güncel gelişmeleri ve bilgileri sorduklarını o nedenle hem kuramsal geçmişi hem de yeni gelişmeleri takip etmelerini önemsediklerini belirtmişlerdir. Alana özgü yeniliklerden haberdar olma konusunda Yağmur şöyle demiştir: “*Yeterlilik sürecinde özellikle yeni kavram ve konuları takip etmelerini isterim.*”

Tez Dönemindeki Beklentiler. Bu temada danışman etkileşimi ($n = 6$), çalışma biçimi ($n = 4$), bilimsel araştırma ve rapor etme yöntemlerine ilişkin bilgi ($n = 4$), etik ($n = 2$), tez konu seçimi ($n = 2$) vurgulanan kodlardır. Bu temada yer alan danışman etkileşimi kodu tez sürecinde olan öğrencilerin süreç içerisinde danışmanları ile etkili bir iletişim kurmasının gerekliliğine, danışmandan tezin tüm aşamalarına örneğin veri toplama, veri toplama aracı, yöntem, kuramsal çerçeve, sonuç ve öneriler gibi basamaklara ilişkin dönüt alma, süreçte danışmanı haberdar etme gibi görüşleri içermektedir. Tez sürecinde tez danışmanı ile etkileşim kurmanın önemli olduğunu düşünen Ece öğrencilerinin kendisi ile iletişim kurmaları konusunda onlara destek olduğunu, öğrencilerin kendisi ile her şeyi paylaşabileceklerini ve bu nedenle kendisine açık ve dürüst davranmalarını istediğini belirtmiştir.

Tez danışmanı ile etkili bir iletişim kurmanın yanı sıra süreçte tüm etik ilkelere uymanın önemi öğretim üyeleri tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılardan Osman’ın öğrencilerin çalışmalarını yaparken bilerek ya da bilmeyerek etik ihlal yapmamaları için onlara etik dersi almaları, etik komisyon süreçlerinde takip edilmesi gereken adımları, bir araştırmanın etik kurallar çerçevesinde nasıl yürütüleceğine ilişkin aşamaları öğretmek gerekliliğine ilişkin görüşleri bu kodu desteklemektedir. Etik kurallara uymanın önemine değinen Osman “*Bilim etiği ve raporlamada öğrencilerimizi yetiştirmemiz gerekiyor.*” demiştir.

Öğrencilerin çalışma biçimlerinin de çeşitlik gösterdiğini vurgulayan Kadriye; öğrenciler ile danışmanlarının birlikte çalışmalarının ve aynı zamanda her bir tez öğrencisinin kendisine uygun bir plan yapmasının, kendi ajandalarını oluşturmalarının gerekliliğine ve böylelikle süreçte daha bilimsel, planlı hareket edebileceklerine dikkat çekmiştir.

Bireysel Beklentiler. Bu tema uygun iletişim yolu ($n = 6$), üslup ($n = 4$), öğretim üyesine bilgi verme ($n = 4$), çalışma şekli ($n = 5$) kodlarını içermektedir Katılımcılar öğrencilerin uygun iletişim kurma yollarını bulmaları gerektiğine değinmişlerdir. Öğretim üyeleri öğrencilerden kendileri ile iletişim kurarken iletişim kuracakları kanalı ve zamanı doğru ayarlamalarının önemine değinmişlerdir. Bu bağlamda örneğin Hayriye; öğretim elemanları ile öğrenciler arasındaki iletişimin güçlü olması gerekliliğine, sürecin sadece akademik anlamda değil aynı zamanda rol model olma, akademik üsluba ilişkin de getirileri olduğuna değinerek doğru zamanda iletişim kurmaya ilişkin olarak “*Acelesi olmayan beklemesi mümkün bir durum var ise uygun zamanda uygun iletişim kanalı ile iletişim kurabilirler; ama dinlenme zamanında ya da doğru olmayan bir zaman diliminde ısrarcı şekilde sorusuna yanıt beklemek doğru bir davranış olmayabilir.*” demiştir.

Öğretim Üyeleri ve Lisansüstü Öğrenciler Arası İletişim

Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrenciler ile iletişimi; iletişim kurma yolları ve görüşme sıklığı temalarında toplanmıştır.

İletişim Kurma Yolları. Bu temada mail ($n = 12$), karşılıklı yapılan toplantılar ($n = 11$), telefon ($n = 8$), çevrim içi diyaloglar ($n = 8$) ve WhatsApp/ kısa mesaj ($n = 6$) kodları belirlenmiştir.

Osman öğrencilerle iletişimde tüm iletişim araçlarını kullandığını şu şekilde ifade etmiştir, “*Hepsini kullanırım, en çok öğrencilerle görüşen hocayım.*” Karşılıklı görüşmelerin iletişimde önemine değinen Aysel de özellikle bilgiye ihtiyaç duyulan bir zamanda, yanlışları önlemek ve bilgiyi doğru aktarmak adına yüz yüze etkileşim kurmayı tercih ettiğini söylemiştir.

Remzi, öğrencilerin kendisi ile iletişimde farklı iletişim yolları kullanabileceğini ve kendisinin her iletişim kurma yolunu açık tuttuğunu söylemiştir; mesai zamanı ya da dışında öğrencilerin kendilerine ulaşma şansları olduğunu dile getirmiş, sözlerini şöyle ifade etmiştir:

Çok yönlü iletişim araçları kullanılabilir ama merakımı ben kısa öz net anlatmasını sonra. ... Bilgiye ulaşabileceği, pek çok alan varken hazır benden bilgi tüketmek yerine kendisi çalışarak hazırlanmasını beklerim. Onun dışında mesai saati, mesai dışı fark etmez; e-posta ve elektronik posta adresi ile özellikle kurumsal e-posta adresi ile yazışma o anlamda daha sıralı bir yol diye düşünüyorum.

Öğretim Üyelerinin Lisansüstü Öğrenciler ile İletişim Konusunda Görüşme Sıklığı. Bu temada ders aldıkları süreçte ne zaman ihtiyaç duyulursa ($n = 8$), ayda bir ($n = 3$), dönem başında ve sonunda ($n = 1$) kodları öne çıkarken tez döneminde ihtiyaç duyulduğu anda ($n = 8$), ayda ($n = 3$), haftada ($n = 1$) ve günde ($n = 1$), vurgulanan kodlardır.

Öğretim üyeleri ders aşamasında olan öğrencilerle derslerinin dağılımı, ödev ve sorumluluklarının çeşitliliği, alana ilişkin okumaları yapmanın başlangıcında olmaları nedeniyle inceleme, araştırma süreçlerindeki yoğunluk nedeniyle görüşme sıklıklarının çok fazla olmadığını dile getirmişlerdir. Ders aşamasında olan öğrencilerle görüşme sıklığının daha az olduğunu ifade eden Yağmur öğrencilerle 6 aydan daha fazla kesintiye uğramadan ya da her dönem başında görüştüğünü ama bunun tez öğrencilerinde daha farklı olduğunu, ihtiyaç duyduklarında ya da çalışmalarını ile ilgili danışacakları zaman görüştüğünü ifade etmiştir.

Programa devam eden öğrencilerle yapılan görüşmelerin sayısının ve süresinin öğrencilerin tavır ve davranışları ile de çeşitlendiğini belirten Hasan, öğrencilerle en geç 1 ay içerisinde iletişim kurduğunu ifade etmiştir; bunun ders dönemindeki öğrencilerle sıklığının daha fazla olduğunu, derslerde her hafta buluşulduğu için iletişimin daha yoğun olduğunu belirtmiştir.

Öğretim Üyelerinin Beklentilerinin Karşılanmasında Yaşanan Problemler

Öğretim üyeleri lisansüstü eğitim sürecinde yaşanan problemleri öğrenci, öğretim üyeleri ve alan ile ilgili sorunlar olarak değerlendirmişlerdir.

Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar. Bu temada okuma eksikliği ($n = 2$), etik ihlal ($n = 1$), zamanı yönetme ($n = 1$), az güdülenme ($n = 1$) ve derslere devam ($n = 1$) kodları yer almaktadır. Okuma eksikliği kodu alana ilişkin detaylı çalışmalar yaparak araştırmalara ulaşma, güncel bilgileri kavrama, klasik ve çağdaş kuramlardan haberdar olma konusunda yapılan okumaların azlığına işaret etmektedir. Bu konuda bazı öğretim üyeleri öğrencilerin daha çok okuma ve araştırma yapma gereksinimleri olduğunu, geçmişten gelen okuma alışkanlıklarının yeterli şekilde kazanılmamasının programdaki süreçlere de yansıdığını ve pek çoğunun sadece derslerde ders sorumlusu tarafından verilen okumalarla sınırlı kaldıklarını söylemişlerdir. Az okuma eksikliğinin de beraberinde geniş bir bakış açısına sahip olmaktan uzak özelliklere sahip öğrencilere sebep olduğu vurgulanmıştır. Bu konuda bir öğretim üyesi şöyle demiştir, “*Okuma alışkanlıkları çok düşük. ... ders dışında kendilerini geliştirmekten uzaktlar. ... Geniş bir perspektiften bakma alışkanlıkları yok.*” (Kemal).

Az okuma yapma dışındaki öğrenci kaynaklı sorunlar öğretim üyeleri tarafından şu şekilde belirtilmiştir; zamanı iyi yönetememe, etik ihlaller konusunda yeterli özeni gösterememe bir an önce görevlerimi yapayım şeklinde tutum ve davranışlar, hazırlanan ödev ve sunumlarda yaratıcılıktan uzak davranmak ve kes kopyala yapıştır anlayışını sürdürmek. Öğretim üyeleri bu tür sorunların eğitimde niteliği de düşürdüğüne işaret etmişlerdir. Ayşe konuya ilişkin görüşlerini “*Zaman yönetimini becerememek bir sorun. ... Ödevi yapmak böyle papağan gibi ezberleyip tekrarlamak. Niteliği çok önemsememek, etik ilkeleri ihmal etmek.*”.

Öğretim Üyelerinden Kaynaklanan Sorunlar. Bu temada etkileşim ($n = 3$), öğrencilere yeterli zaman ayırma ($n = 2$) ve alana özgü yeniliklerden haberdar olma ($n = 2$) kodları bulunmaktadır. Bazı öğretim üyeleri lisansüstü eğitim alınan programın tanıtımında, öğrencilerin araştırma yapabilme konusunda sahip olacakları yöntem bilgisini kazandırmada problem olduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin çoğu zaman süreçte yalnız kaldıklarını ve pek çok süreci kendi kendilerine öğrenmeye çalıştıklarını belirten Osman; öğretim üyelerinin alana ilişkin geniş bir perspektifle bir tanıtım yapma, süreçte öğrencilerin karşılaşacakları sorunlarla ya da kazanacakları becerilerle ilgili bilgi verme, araştırma yöntemleri bilgisini öğrencilere kazandırma noktasında hassas davranmaları gerekliliğine dikkat çekmiştir.

Ece lisansüstü süreçte öğretim üyelerinin başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı nedeniyle öğretim üyelerinin her bir öğrenci ile yeterince ilgilenemediğini, zaman dağılımı konusunda birtakım farklılıklar olduğunu dile

getirmiştir. Ece, öğrenci sayısının fazla olmasının yarattığı iş yükü nedeniyle danışmanların öğrencilerle yeteri kadar ilgilenememesi gibi durumların söz konusu olduğunu altını çizmiştir.

Alandan Kaynaklanan Sorunlar. Bu temada ise pratik olmayan içeriklere sahip dersler ($n = 2$), derslerde çeşitlilik ($n = 2$), öğrenci tercihi ($n = 2$), kontenjan ($n = 2$), kalite ($n = 2$) ve eksik kaynaklar ($n = 1$) kodları yer almaktadır. Alanın bir problemi olarak belirtilen eğitim programlarının fazlalığı ve öğrenci tercih süreçlerindeki yanlışlara ilişkin öğretim üyeleri görüşlerini bildirmişlerdir. Osman da uygulamaya dönük örnekleri kapsamayan sadece teoride kalan derslerdeki azlık nedeniyle öğrencilerin kuram ve uygulama arasındaki bağı kurmakta zorlandıklarını bu nedenle bu ihtiyaca cevap veren derslerin sayısında ve içeriklerinde düzenlemeler yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Osman öğrencileri programa kabul ederken seçim ölçütlerindeki ve biçimlerdeki sıkıntılara dikkat çekmiş, öğrenci tercihlerinde kabul alacak öğrenci sayısının, niteliğinin, öğretim üyelerinin sayısının, ilgili öğrenciyi ayırt edebilmenin önemini vurgulamıştır ve şöyle demiştir:

Öğrenci seçimi yaparken ne kadar isabetli tercihler yapıyoruz noktasında bir problem yaşadığımızı düşünüyorum. ... Sadece mülakat yapıyorsak bazı öğrenciler mülakata çok iyi hazırlanmış geliyor, o işin doğasına uygun bir süreç profesyonel bir süreçse bizi etkiliyor. ... Şimdi bazı öğrenciler de var yani bu süreci iyi yönetemiyor diyoruz ama belki aslında bilim insanı kapasitesi var ama o süreci yönetemiyor.

Öğretim Üyelerinin Lisansüstü Öğrenci Tiplerine Göre Beklentileri

Öğretim üyeleri lisansüstü öğrenci tiplerini, öğrencilerin karakter ve akademik özelliklerine göre değerlendirmişlerdir.

Karakter Özellikleri Bağlamında Öğrenci Tipleri. Bu temada rahat davranan ($n = 3$), tez canlı ($n = 1$), iletişimi kuvvetli ($n = 2$), iletişimi zayıf ($n = 1$), karar veremeyen ($n = 1$), özel ilgi bekleyen ($n = 3$), gayretli ve çalışan ($n = 4$) kodları vurgulanmıştır.

Karakter özelliklerine göre lisansüstü öğrenci tiplerine ilişkin olarak öğretim üyeleri öğrencilerin programa yeni başladıklarındaki motivasyon ve iletişim kurma isteğinin zamanla yok olduğunu vurgulayarak zaman zaman kendilerinin öğrencilerle iletişim kurma konusunda daha fazla çaba sarf ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda Hilal özellikle program başlangıcında öğrencilerin oldukça görünür durumda olduklarını sonraki dönemlerde ise derse katılım, devam etme, iletişim kurma konusunda eksiklikleri olduğunu söylemiş hatta zaman zaman kendisinin öğrencileri arayarak sürecin yürütülmesine ilişkin ne durumda olduklarını sorduğunu anlatmıştır.

Bazı öğretim üyeleri öğrencilerin özelliklerine göre farklılık gösterdiklerini bazı lisansüstü öğrencilerin iletişimlerinde daha kuvvetli olduklarını, etkileşime açık olduklarını bazılarının ise daha içe kapanık özellikler sergilediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Ali de lisansüstü öğrenci özellikleri arasında açık sözlü ve dışa dönük öğrencilerle çekingen öğrenciler olduğunu belirtmiştir; bu noktada öğretim üyelerinin de çekingen öğrencilere destek verdikleri katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Akademik Özellikler Bağlamında Öğrenci Tipleri. Bu temada alanı isteyerek seçen ($n = 3$), akademik amaçları olan ($n = 3$), özgünlük isteyen ($n = 2$) ve aktarmacı ($n = 3$) kodları yer almaktadır. Katılımcılar akademide yer alacak öğrencileri desteklerken etik olmaları, alanı temsil etme, bilimsel araştırma yapma ve yayınları raporlaştırma, öğrenmeye, yeniliğe ve gelişime açık olma, süreçteki zorluklardan haberdar olma ve kabul etme, yılmazlık, saygı ve bilgiyi paylaşmaya dönük beklentilere sahip olduklarını söylemişlerdir.

Akademide olmayı planlayan kişilerin akademik özellikler bağlamında etiğe önem vermeleri ve etik ihlaller konusunda farkındalık düzeylerinin yüksek olması gerekliliğini ifade eden bazı katılımcılar sadece okuyarak birtakım birikimler elde edileceği konusunun bir yanlış olduğunu aynı zamanda sürekli yazmanın ve araştırma yapmaya çalışmanın, bunları yaparken de etik kurallara dikkat etmenin ne kadar önem teşkil ettiğine de değinmişlerdir.

Bir yükseköğretim kurumunda öğretim elemanı olarak görev yapmanın yalnızca araştırma yapmak, bilim üretmek, çalışmak olmadığını ama aynı zamanda bir öğretim elemanının akademik tutum, davranış ve yaşam şekline de sahip olması gerekliliğini vurgulayan Remzi, öğrencilerin pek çoğunun program süresince kendilerini gerçekleştirme şansı bulduklarını, her türlü akademik açıdan da desteklenen öğrencilerin kendilerinin bir disiplin oluşturduğunu söylemiştir.

Akademik özelliklerine göre lisansüstü öğrenci tiplerine ilişkin Ezgi'nin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Biraz daha alanın içinde olan, bunu gerçekten gönülden yapan öğrenciler olduğu gibi bunu keyif alan ama o kadar da içinde olmayan öğrenciler de var; kendi öğrencilerimi düşündüğümde alanla ilgili bir şey yapmak, bir şey değiştirmek, bir etki yaratmak istiyor öğrenciler ve bunun için de çalışmalarını zorluyorlar. Çok ilgisiz öğrenci sayısı az bence bizde gerçekten o ilgisiz olanlar zaten bırakıp gidiyorlar genelde.

Sonuç ve Tartışma

Öğretim üyelerinin öğrencilerden beklentileri ders, yeterlik, tez dönemi ve bireysel beklentiler olarak bulunmuştur. Öğrencilerin bol okuma yapmaları, derslere katılımın ve devamın sağlanması, iletişimde kalma, eğitimin önemine ilişkin yeterli zaman ayırma, ödevlerin hazırlanmasında ve sunumunda özenli olma, bilimsel araştırma ve raporlama bilgisi ve çabası, etik, alanı takip gibi beklentilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmada da belirlenmiş olan bilimsel araştırma ve araştırmayı rapor etme yöntemleri bilgisine sahip olma isteği sonucu ile paralel şekilde Karaman ve Bakırcı (2010) da lisansüstü eğitimdeki öncelikli hedeflerden birisinin öğrencilere bilimsel araştırmalar yapma yoluyla bilgiye ulaşma, ulaşılan bilgiyi değerlendirebilme ve yorumlayabilme becerileri kazandırmak olduğunu vurgulamışlardır. Yine Sezgin ve diğerlerinin (2012) araştırmalarında katılımcılar ders döneminde aldıkları bilimsel araştırma yöntemleri ve istatistik derslerini yeterli bulmadıklarını ifade etmişler, bu nedenle de diğer süreçlerde bu derslerin öğretilerinden fayda sağlayamadıklarını ortaya koymuşlardır. Akgün ve Güntaş (2018) da araştırmalarında doktora programına devam eden öğrencilerin araştırma yapabilme ve çalışma raporlaştırma bağlamında yüksek lisans öğrencilerinden daha yeterli olduklarını vurgulamışlardır. Öğretim üyeleri ayrıca lisansüstü eğitim sürecini tamamlamak için motivasyonunun önemini vurgulamışlardır. Günay (2018) da çalışmasında bu araştırmaya benzer şekilde lisansüstü eğitimin zorunlu bir eğitim olmadığını kişinin kendi isteğine bağlı olduğunu bu nedenle de yeterli motivasyonla yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Yine araştırmanın derslere katılım sağlama, iyi şekilde hazırlanmış ve tamamlanmış ödevler ile sunular yapma bulgularıyla benzer biçimde Alhas'ın (2006) araştırmadaki derslerdeki takım çalışmasına ve tartışmaya yer verilmesi, bireysel ve grup sunumlarının yapılması ile benzetilmektedir. Araştırmada yer alan öğretim üyeleri ders dönemindeki lisansüstü öğrencilerin derslere düzenli katılımlarını önemle vurgulamışlardır. Öğrencilerin derse devam edebilmeleri konusu ise lisansüstü eğitim alan pek çok öğrencinin görevlerinin olması lisansüstü eğitim sürecinde yaşanan problemler arasında belirtilmiştir.

Öğretim üyelerinin yeterlik sürecinde bulunan lisansüstü öğrencilerden yeterli okuma, bilimsel araştırma yaparak raporlaştırma, literatür bilgisi, alandaki yeniliklerden haberdar olma ve hazırlık şeklinde beklentileri bulunmaktadır. Tez sürecinde beklentiler arasında ise danışmanıyla iletişim kurma, yeterliğe çalışma biçimi, bilimsel araştırma yaparak raporlaştırma yöntemleri bilgisi, etik kurallara dikkat etmek ve tez konusu olarak ne çalışılacağını belirleme bulunmaktadır. Nerede ise tüm öğretim üyeleri hangi süreçte olursa olsun öğrencilerin çok okuma yapmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Böylesi bir eğitime başlayan öğrencilerden süreçlerini etkili bir şekilde tamamlayabilmeleri için alanlarına ilişkin derinlemesine okumalar yapmaları beklenmektedir. Bu bulguya paralel şekilde Dilci (2019) çalışmasında programda yer alan derslerin içeriklerinin güncel şekilde yapılandırılmasını ve bunun için ihtiyaç olan alt yapının oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır. Bir diğer konu da tez aşamasında etik ilkeler çerçevesinde hareket etmedir. Çalışmanın bu sonucu Yılmaz, Doğanalp ve Varol Durmaz'ın (2016) araştırmaları ile az da olsa benzerdir. Yılmaz ve diğerleri (2016), araştırmaları sonucunda öğrencilerin tezlerinin rapor yazım sürecinde intihal yapabilme çekinceleri ile bilimsel üretim aşamasında yavaşladıklarını ve kuramsal çerçeve yazma aşamasında ilerleyemediklerini, bu yüzden verim elde etme noktasında sıkıntılar yaşadıklarını saptamışlardır. Kurtulmuş ve Ardıç (2013) da öğrencilerin etik dışı davranışlarda bulunma sebeplerini bilimsel çalışmalar yapabilmede hissedilen eksiklik, etğin önemsenmemesi, etiğe ilişkin bir dersin olmaması, araştırmayı ivedilikle tamamlama çabası, danışmanların öğrenciye gerekli olan zamanı ayırmaması gibi nedenlerden kaynaklandığını söylemişlerdir.

Araştırmanın bu bulgularının nedeni lisansüstü programda yer alan öğrencilerin kişisel ya da mesleki sebeplerle ders, yeterlik ya da tez dönemindeki beklentileri karşılamaktan uzak oluşları olabilir. Bu kişisel ya da mesleki sebepler arasında ailevi nedenler, işten izin alamama durumu, ulaşım, ekonomik sebepler sayılabilir. Bu sebepler de öğrencilerin motivasyonlarında ve gerekleri yerine getirmelerinde başarı sağlayamamaları ve beklentilerin karşılanamaması olabilir. Beklenti teorisinin de kişinin motivasyonunun yüksekliği için çabasının aynı şekilde yüksek performans ile sonuçlanacağına ve bunun da kişinin istediği birtakım çıktılara neden olacağı güçlü bir inanca odaklanmaktadır. Bu bağlamda ders, yeterlik ya da tez dönemi fark etmeksizin lisansüstü eğitim alan öğrencilerin program çerçevesinde tüm aşamalarda yüksek bir motivasyonla hareket etmelerinin böylelikle programın getirdiği sorumlulukları yerine getirmelerinin öğretim üyelerinin beklentilerini karşılama konusunda önemli olduğu söylenebilir.

Öğretim üyeleri lisansüstü öğrenciler ile iletişimlerinde doğru kanallar ve üslup kullanılmamasının sorunlara neden olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle yüz yüze eğitim süreçleri devam ederken hem soru hem de sorunlarını paylaşmak amacıyla olan öğrencilerin COVID-19 ile artan şekilde herhangi bir iletişim yöntemi kullanarak ve zaman açısından fark etmeksizin kendilerine ulaşmaya çalıştıklarını ifade eden öğretim üyeleri bunun bir sorun olduğuna dikkat çekmektedirler.

Yüksek lisans ve doktora devam eden öğrenciler ile öğretim üyeleri arasındaki iletişim süreleri ve yöntemleri dikkate alındığında yaklaşık bütün öğretim üyelerinin iletişim kurmak için çeşitli yollar kullanarak öğrencileri için ulaşılabilir olmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu açıdan öğrencilerin öğretim üyeleri ile ihtiyaç duydukları

zaman iletişim kurma yöntemlerinin çeşitliliği ve öğretim üyelerinin ulaşılabilir olmaları lisansüstü eğitim programlarının niteliğini artırmak, süreci öğrenciler için kolaylaştırmak ve daha etkili hâle getirmek için önemli bir adımdır. Bu sonuç Sezgin ve diğerleri (2012) çalışmalarında ortaya konan öğrencilerin genellikle bütün iletişim kanallarını süreç içinde kullandıkları ancak çoğunlukla yüz yüze iletişimi tercih ettikleri görüşünü destekler niteliktedir. Araştırma bulgusunun nedeni özellikle ülkemizde Mart 2020 tarihinde başlamış olan COVID-19 salgınının sebep olduğu farklı durumlar, değişimler ve gereklilikler ile birlikte çevrim içi eğitimin kişilerin yaşamlarında daha çok olması öğrencilerin öğretim üyelerine çeşitli yollardan ulaşabilme imkânını vermesi olabilir.

Öğretim üyeleri lisansüstü süreçte birtakım zorluklar yaşadığını dile getirmişlerdir. Saylık ve Hiçyılmaz'ın (2021) çalışmalarında bu araştırmanın bulgusuna benzer şekilde yüksek lisans ve doktora eğitiminin önemsendiği, lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin okullarında ortaya çıkan sorunlara çeşitli açılardan yaklaşım hem hızlı hem de etkili çözümler bulabilecek özelliklere sahip olacağından bahsedilmiş ancak görev yaptıkları okullarda yoğun ders programları yüzünden derse katılım konusunda izin alırken güçlüklerle karşılandıklarını belirtmişlerdir. Alabaş, Kamer ve Polat (2012) araştırmalarında paralel bir bulgu olarak lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin çoğunun derslere katılımdaki yaşadıkları güçlüklerle yönelik deneyimlerinden bahsetmişlerdir. Karakütük'ün (2000) çalışmasında katılımcıların çoğu lisansüstü eğitim alan öğretmenlere okul yöneticileri tarafından izin verilmesi ve kolaylık sağlanması konusunda sıkıntılar yaşadığını belirtmişlerdir. Özmen ve Aydın-Güç (2013) benzer biçimde hem doktora yapan hem de çalışan öğrencilerin iş yükü ve iş yaşam dengesi nedeniyle akademik çalışmalara gerekli zamanı ayırabilme konusunda zorlandıklarını ve çoğunlukla uyku saati ile özel yaşamlarından özveride bulduklarını belirlemişlerdir. Yine benzer biçimde Karakütük'ün (2000) araştırmasında katılımcıların lisansüstü eğitimde yer alan öğretim elemanları ve gerekli donanımı olmayan kurumlarda yürütülmemesi ve süreçte öğrenci alımında objektiflik koşullarının olmasının önemli olduğuna ilişkin görüşleri de bu çalışmada vurgulanan sorunlar ile benzerdir. Günay (2018) da araştırmasında ciddiyetle süreci yürütme, etİge ilişkin sorunlar, öğrencilerin motivasyon kaybı, tez konusunun kararı gibi sorunlara değİnmiştir. Yüksek lisans ve doktora programına devam eden öğrencilerin akademisyenlerin beklentilerini karşılayamaması süreçteki sorunların bir kısmını da beraberinde getirmektedir. Araştırmanın bu bulgusunun nedeni lisansüstü öğrencilerin iş yaşam dengesi kurmada zorluk yaşamaları bu nedenle her ne kadar motivasyonları yüksek olarak programa başlasalar da süreç içerisinde bu motivasyonu kaybetmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Eğitim sistemi bağlamında ele alındığında öğrencilerin toplumların geleceğİnİn oluşmasındaki rolleri ve gelecek kuşakların teminatları olarak görülmeleri nedeniyle kendilerine yüklenen anlamlar değerlidir (Sezgin, Koşar, Koşar ve Er, 2017). Yapılan bir çalışmada lisansüstü eğitime devam edenlerin bazılarının mesleklerinde kariyerde ilerleme ve kişisel gelişim sağlama, bir kısmının da bir yükseköğretim kurumunda akademisyen olabilme amacı ile yüksek lisans ve doktora eğitimini tercih ettiklerini ortaya konmuştur (Başer, Narlı ve Günhan, 2005). Örneğİn Alabaş ve diğerleri (2012) araştırmalarında öğretmenlerin yüksek lisans ve doktora yapma isteklerinde öncelikli amacın bir üniversitede akademisyen olmak olduğunu bunu kişisel gelişim, kariyer elde etme gibi isteklerin takip ettiğİni belirtmişlerdir. Aydemir ve Çam (2015) yine benzer şekilde çalışmalarında öğrencilerin lisansüstü eğitim yapma amaçlarının üniversitede öğretim elemanı olma isteğİ olduğunu ortaya koymuşlardır. Aydın (2019) yapmış olduğı çalışmasında tez dönemindeki öğrencileri bağımsız, içten, çalışma odaklı, ilgi bekleyen ve pek çok işi kendi danışmanına yaptıрма amacındaki öğrenciler olmak üzere beş grupta toplamıştır. Araştırma bulgularına göre pek çok lisansüstü öğrencinin bu programa akademisyen olma amacı ile başladıkları ifade edilebilir. Bir üniversitede öğretim elemanı olmak kolay olmayan, sorumlulukları fazla olan, mücadele, azim ve rekabet odaklı bir yaşam biçimine sahip olmayı gerektiren, kısmen daha özverili bir hayat tarzını kabul etmeyi gerektiren bir meslektir. Buradan hareketle amacı öğretim elemanı olmak isteyen lisansüstü öğrencilerin sürece yüksek motivasyon ile başlayarak bunu sürdürmeleri gerektiğİ ifade edilebilir. Ancak bu araştırmada karakter özellikleri nedeniyle rahat olarak betimlenen öğrencilerin veya Aydın (2019) tarafından süreçte danışmanına iş yaptırtmak niyetinde olan ya da bağımsız şekilde tanımlanan öğrencilerin süreçte görev ve sorumlulukları ile nasıl baş edecekleri ve süreci nasıl ilerletecekleri başka çalışmaların konusu olabilir. Diğer taraftan sadece amacı akademisyen olmak olmayan ama sürecin kendilerine kariyer, kişisel ve mesleki yenilik anlamında katkıları olmasını bekleyen ama aynı zamanda da farklı bir kurumda görev yapan öğrencilerin lisansüstü eğitim programını başarılı ve etkili bir şekilde bitirebilmeleri için çalıştıkları kurumlardan da destek almaları sürecin önemli bir parçası olarak değerlendirilebilir. Lisansüstü öğrencilerin kişisel ve akademik özellikleri, meslek yaşantıları, programa ilişkin düşünce, tutum ve motivasyon düzeyleri, programdan beklentileri, çalışma koşulları ve şekilleri kendilerinin programa devam ettikleri sürece farklı performanslar sergilemelerine neden olmuş olabilir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda şu önerilere yer verilebilir; lisansüstü öğrenci seçimlerinde ilgili programda görev alan tüm öğretim üyelerinin ortak görüşlerine dayanarak yazılı ve sözlü yapılması, mülakatta adaya yöneltilen soru sayısı, adayın akademik performansı, ifade gücü, alınacak öğrenci sayısı gibi farklı kriterler yer alabilir. Böylelikle programa daha nitelikli kişilerin tercihi yapılabilir. Öğretim üyelerine danışmanlık

bağlamında düşen öğrenci sayısı azaltılarak öğrenciler ve danışmanlar arasındaki zaman sıkıntısı giderilebilir. Yükseköğretim Kurulu tarafından açıklanmış olan lisansüstü programlarda görevli öğretim üyelerinin sayıları ve kendilerine danışmanlık bağlamında verilen öğrenci sayısı göz önünde bulundurularak tezli yüksek lisans ve doktora programlarında her öğretim üyesi için tez danışmanlığının en fazla 14 (YÖK, 2016) olabileceğinden hareketle öğretim üyelerinin ders saatleri, ders danışmanlıkları ve tez danışmanlıkları sayısı arasında denge kurulmalıdır. Ayrıca idari görevleri olan akademisyenler için de bu sayının düzenlenmesi söz konusu olabilir. Öğrencilerin farklı zaman dilimlerinde ilgileri doğrultusunda alabilecekleri seçmeli ders çeşitliliği sağlanabilir. Öğrencilerin ilgi, istek, beklenti ve yetenekleri göz önünde bulundurularak kariyer gelişimlerinde rehberlik yapılabilir. Öğrencilere akademik üslup ve davranışların kazandırılması bağlamında akademisyenler ile birlikte zaman geçirebilecekleri etkinlikler düzenlenebilir. Etik konusunda programın başlangıcından itibaren gerekli bilgiler verilmeli, dersler aracılığı ile de etik ihlaller konusuna dikkat çekilmeli böylelikle tez ve çalışmaların niteliğini artırmak sağlanmalıdır. Bunun için öğrencilere uygulamaya dönük çalışmalar, ödevler ve projeler verilebilir. Öğrencilere program başlangıcında oryantasyon toplantıları aracılığı ile fakülte, bölüm, program, bu sürecin olumlu ve olumsuz tarafları, süreçte karşılaşmaları muhtemel sorunlarla ilgili bilgilendirme yapılabilir. Bu sayede bu programda isteyerek kalan öğrenciler sürecin bir parçası olarak kalabileceklerdir. Bu araştırma Ankara'da dört üniversitede gerçekleştirilmiştir; farklı kurum, bölüm, fakülte, illerde yapılacak çalışmalarla öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerine ilişkin karşılaştırmalar yapılabilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar olarak bu araştırmayı etkileyebilecek mali ya da mali olmayan herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederiz.

Mali Destek

Yazarlar olarak bu araştırma ile ilgili herhangi bir kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen kuruluştan mali destek almadığımızı beyan ederiz.

Etik Kurul İzin Bilgisi: *Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonunun 09/02/2021 tarihli ve E-35853172-300-0001450891 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.*

Kaynakça / References

- Akgün, Ö. E. ve Güntaş, S. (2018). Lisansüstü öğrencilerin bilimsel araştırma yeteneklerinin danışman görüşlerine dayalı olarak incelenmesi: Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 131-144. doi: 10.19126/suje.365103
- Akman, Y., Kelecioğlu, H. ve Bilge, F. (2006). Öğretim elemanlarının iş doyumlarını etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 11-20.
- Alabaş, R., Kamer, S. ve Polat, Ü. (2012). Öğretmenlerin kariyer gelişimlerinde lisansüstü eğitim tercih sebepleri ve süreçte karşılaştıkları sorunlar. *e-International Journal of Educational Research*, 3(4), 89-107.
- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü eğitim yapmakta olan milli eğitim bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Arastaman, G., Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75. doi: 10.23891/efdyu.2018.61
- Aslanargun, E. (2007). Modern eğitim yönetimi anlayışına yönelik eleştiriler ve postmodern eğitim yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 13(2), 195-212.
- Aydemir, S. ve Çam, Ş. (2015). Lisansüstü öğrencilerinin lisansüstü eğitimi almaya ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Education*, 4(4), 4-16. doi: 10.19128/turje.00354
- Aydın, A. ve Uysal, Ş. (2014). Türkiye’de eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanındaki doktora tezlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 177-202. doi: 10.17240/aibuefd.2014.14.1-5000091508
- Aydın, İ. (2019). *Akademik etik* (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Başer, N., Narlı, S. ve Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 129-135.
- Bayrakçeken, S., Oktay, Ö., Samancı, O. ve Canpolat, N. (2021). Motivasyon kuramları çerçevesinde öğrencilerin öğrenme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 677-698.
- Bilge, F., Akman, Y. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretim elemanlarının iş doyumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 32-41.
- Bursalıoğlu, Z. (2003). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetinkaya, B. (2016). *Çalışanların pozitif duygulanım, başkalarına duyduğu güven ve yaşam doyumu düzeylerinin iş motivasyonuna etkileri: Beklenti kuramı yaklaşımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Çoruk, A., Çağatay, Ş. M. ve Öztürk, H. (2016). Lisansüstü eğitimde kayıt ve devam sorunları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 165-178.
- Demir, S. ve Akbaba, A. (2018). Akademisyenlerin mesleki motivasyonları ile iş tatmini arasındaki ilişki. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1256-1286.
- Dilci, T. (2019). Eğitim bilimleri örnekleminde lisansüstü eğitimin niteliksel boyutuna ilişkin görüşler (nitel bir çalışma). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 159-179. doi: 10.18069/firatsbed.538667
- Doğrul, H. ve Yanpar-Yelken, T. (2022). Öğretim elemanlarının ve lisansüstü öğrencilerinin birbirlerine olan beklentileri ile metaforik algılarının incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 1-22. doi: 10.33907/turkjes.893521
- Ersoy, A. (2019). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.) *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde, (ss. 81-139). Ankara: Anı.
- Gömlüksiz, M. N. ve Yıldırım, F. (2013). Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri. İ. Güleç, Ö. E. Akgün ve M. Bayrakçı (Ed), *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 68-74). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Günay, D. (2018). Türkiye’de lisansüstü eğitim ve lisansüstü eğitime felsefi bir bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71-88.
- Kahraman, Ü. ve Tok, T. (2016). Eğitim yönetimi denetimi planlaması ve ekonomisi lisansüstü öğrencilerinin aldıkları eğitim hakkındaki görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 147-164.

- Karagül, T. (1996). *Yükseköğretim programları için gerekli öğrenci yeterlikleri ve öğrenci seçme süreci*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karakütük, K. (2000). Öğretmenlerin lisansüstü öğretimi konusunda yönetici ve öğretmenlerin görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12,193-209.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114.
- Koşar, D., Er, E. ve Kılınç, A. Ç. (2020). Yüksek lisans yapmak: Eğitim yönetimi öğrencilerinin lisansüstü eğitim yapma nedenlerine ilişkin nitel bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 370-392. doi:10.21764/maeuefd.581698
- Kurtulmuş, M. ve Ardıç, T. (2013). Lisansüstü öğrencilerin bilimsel araştırma sürecine ilişkin gözlemledikleri etik dışı davranışlar. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 831-840. doi: 10.7827/TurkishStudies.6076
- Ottekin-Demirbolat, A. (2005). Yüksek lisans öğrencilerinin program ve öğretim elemanlarından beklentileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 47-64.
- Örücü, D. ve Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin gözünden Türkiye’de eğitim yönetiminin akademik durumu: Nitel bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(2), 167-197.
- Özçakır-Sümen Ö. ve Kesten, A. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretim elemanlarından beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeyine ilişkin görüşleri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 13(1), 183-183.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi: Alanın temelleri ve çağdaş yönelimler*. Ankara: Anı.
- Özmen, Z. M. ve Aydın-Güç, F. (2013). Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: Durum çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 214-219.
- Recepoğlu E. ve Kılınç, A. Ç. (2014). Türkiye’de okul yöneticilerinin seçilmesi ve yetiştirilmesi, mevcut sorunlar ve çözüm önerileri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 1817-1845.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2019). Motivasyon temelleri. İ. Erdem (Ed.), *Örgütsel davranış içinde*, (G. Ordun, çev. ed., 14. baskı), (ss. 203-233). Ankara: Nobel.
- Sayan, Y. ve Aksu, H. (2005). Akademik personel olmadan lisansüstü eğitim yapan bireylerin karşılaştıkları sorunlar üzerine nitel çalışma: Dokuz Eylül Üniversitesi-Balıkesir Üniversitesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 59-67.
- Saylık, A. ve Hiçyılmaz, C. (2021). Lisansüstü eğitime devam eden öğretmenlerin okullarda oluşturduğu durum: Okul yöneticileri ne düşünüyor? *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 635-657.
- Sezgin, F., Kılınç, A. ve Kavgacı, H. (2012). Yüksek lisans öğrencilerinin iyi bir tez danışmanından beklentilerine ilişkin nitel bir çalışma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 129-148.
- Sezgin, F., Koşar, D., Koşar, S. ve Er, E. (2017). Öğretmenlerin öğrenciye yönelik metaforlarının belirlenmesine ilişkin nitel bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 600-611. doi: 10.16986/HUJE.2016018864
- Swaminathan, S., & Jawahar, P. D. (2013). Job satisfaction as a predictor of organizational citizenship behaviour: An empirical study. *Global Journal of Business Research*, 7(1), 71-80.
- Şahin, F., Yavuz-Tabak, B. ve Tabak, H. (2017). Motivasyon kuramları bağlamında akademik teşvik ödeneği uygulamasının değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 403-410.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2002). Dünya’da eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin başlıca yöntemler ve Türkiye için çıkarılabilecek bazı sonuçlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-26.
- Tağ, M. N. ve Çetinkaya, B. (2019). Öznel iyi oluş hali, başkasına güven ve iş motivasyonu arasındaki ilişki: Beklenti teorisi çerçevesinde çok düzeyli analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(3), 858-888. doi: 10.17130/ijmeh.2019355054
- Tonbul, Y. (2008). Öğretim üyelerinin performansının değerlendirilmesine ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(4), 633-662.

- Turan, S. ve Şişman, M. (2013). Eğitim yönetimi alanında üretilen bilimsel bilgi ve batıl biliş tarzının eleştirisine giriş. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 19(4), 505-514.
- Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi [TYYÇ]. (2011). *TYYÇ düzeyleri yeterlilik profilleri*. <http://www.tyyc.yok.gov.tr/?pid=31> adresinden elde edildi.
- Üstüner, M. ve Cömert, M. (2008). Eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi ana bilim dalı lisansüstü dersleri ve tezlerine ilişkin bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(55), 497-515.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, F. G. (2017). *Yıldız Teknik Üniversitesi eğitim yönetimi ana bilim dalında yapılmış tezlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, N., Doğanalp, S. ve Varol Durmaz, T. (2016). Lisansüstü öğrencilerde tezden kaytarma davranışları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 205-228.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2010). *Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ)*. <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=20> adresinden elde edildi.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2016). *Lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği*. http://www.yok.gov.tr/documents/18755141/21995093/10_lisansustu_egitim_ve_ogretim_y%C3%B6netmeliği.pdf adresinden elde edildi.